

11. Занфіров М. В. До питання щодо співвідношення фінансово-правової відповідальності та фінансових санкцій / М. В. Занфіров // Принципы финансового права : материалы междунар. науч.-практ. конф. (г. Харьков, 19–20 апр. 2012 г.) – Х. : Право, 2012. – С. 95–98.
12. Занфіров М. Правова природа фінансових санкцій / М. Занфіров // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 8. – С. 81–84.
13. Лейст О. Э. Санкции в советском праве / О. Э. Лейст. – М. : Госюризат, 1962. – 238 с.
14. Гензель П. П. Очерки по истории финансов. Вып. 1. Древний мир / П. П. Гензель. – М. : Тип. Г. Лисснера и Д. Собко, 1913. – 52 с.
15. Маркс К. Полное собрание починений : в 39 т. Т. 9 / Карл Маркс и Фридрих Энгельс. – М. : Гос. изд-во полит. лит., 1955. – 538 с.
16. Налоги и налогообложение : учебник / Д. Г. Черник, Л. П. Павлова и др. – М. : Инфра-М, 2001. – 415 с.

Надійшла до редколегії 04.10.2012

КОБЫЛЬНИК Д. А. ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ОТДЕЛЬНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ ПУБЛИЧНОЙ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Проведен анализ изменений финансового законодательства, которые касаются особенностей реализации публичной финансовой деятельности государственными органами и в частности относительно ответственности таких субъектов за нарушение норм финансового права. Сделан вывод, что действующим законодательством не предусмотрена реальная ответственность государственных органов за нарушение норм финансового законодательства.

COBYLNIK D. THE FEATURES OF REALIZATION OF THE SEPARATE DIRECTIONS OF PUBLIC FINANCIAL ACTIVITY IN MODERN CONDITIONS

The analysis of changes of the financial legislation which concern features of realization of public financial activity by government bodies, and, in particular, concerning responsibility of such subjects for violation of norms of the financial right is carried out. The conclusion is drawn that by the current legislation isn't provided real responsibility of government bodies for violation of standards of the financial legislation.

УДК 351.74

В. Ю. КСЕНДЗЮК,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Визначено основні положення (правила), на яких повинна будуватися та практично здійснюватися адміністративна діяльність органів внутрішніх справ України у сфері охорони навколошнього природного середовища.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про міліцію» міліція здійснює адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, виконавчу й охоронну функції [1]. Зазначені функції досить складні та мають розгалужену структуру, вони включають різні за характером, конкретному призначенню і правовій природі види діяльності. Адміністративна діяльність посідає серед них перше місце тому, що вона є найбільшою за значенням та обсягом, у її реалізації задіяно більшість працівників органів внутрішніх справ. Саме тому природоохоронна

діяльність органів внутрішніх справ найбільш повно та виразно виявляється під час цього напрямку діяльності міліції.

Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ у сфері охорони навколошнього природного середовища підпорядковується певним тенденціям, і її реалізація в загальній практиці адміністративної діяльності не припускає довільності й стихійності. Вона має спиратися на вироблені практикою та узагальнені в теорії основні правила або принципи діяльності.

Важливість з'ясування питання щодо принципів адміністративної діяльності органів внутрішніх справ у сфері охорони навколошнього природного середовища, їх системи та ролі випливає з розуміння їх як закономірностей розвитку, що знаходять своє відображення в основних засадах, теоретичних ідеях та положеннях, які лежать в основі указаної діяльності. Зазначені принципи є проявом та закріпленням закономірностей змісту природоохоронної діяльності органів внутрішніх справ (далі – ОВС). Вони визначають її сутність, характер та сприяють ефективній реалізації матеріальних та процесуальних норм, що містяться в чинному законодавстві. Крім того, у разі виявлення суперечностей чи прогалин у чинному законодавстві, принципи надають можливість уповноваженим посадовим особам органів внутрішніх справ діяти належно з урахуванням уявлень, що відображені в принципах відповідної діяльності.

Адміністративно-правові аспекти провадження природоохоронної діяльності органами державної влади розглядалися в наукових працях В. А. Лазаренко, О. Я. Лазор, С. І. Москаленко, Н. М. Нестеренко, К. Я. Рябець, О. А. Улютіної, О. М. Хіміч тощо. На жаль, питання принципів адміністративної діяльності органів внутрішніх справ як органу виконавчої влади у сфері охорони навколошнього природного середовища в цілому залишилося поза увагою науковців. Сьогодні, в умовах постійних реформувань, не всі закономірності, відносини та взаємозв'язки дослідженні і сформульовані у вигляді принципів. Динамічність суспільних відносин та взаємозв'язків державного управління виявляють вимоги щодо розвинення та проведення наукового пізнання різних сфер діяльності, у тому числі й природоохоронної.

Враховуючи вищевикладене, **метою** статті обрано аналіз керівних принципів адміністративної діяльності ОВС у сфері охорони навколошнього природного середовища як основних положень реалізації природоохоронної функції зазначених органів.

У науковій літературі найбільш поширеною є позиція стосовно того, що принципами є вражені у правових нормах основні положення, на яких повинна будуватися і практично здійснюватися будь-яка діяльність органів державного управління, в тому числі і адміністративна діяльність органів внутрішніх справ у сфері охорони навколошнього природного середовища [2, с. 34]. У такому випадку принципи набувають значення правових вимог, обов'язкових як до дотримання, так і до виконання.

У процесі законодавчої діяльності більшість принципів знаходить своє вираження в законах та підзаконних актах. Відповідно принципи адміністративної діяльності ОВС у сфері охорони навколошнього природного середовища дістали своє закріплення головним чином у Конституції України, законах України та у відомчих нормативних актах Міністерства внутрішніх справ України.

Беззаперечним, на нашу думку, є той факт, що адміністративна діяльність органів внутрішніх справ у сфері охорони навколошнього природного середовища є частиною управлінської діяльності органів виконавчої влади, що, у свою чергу, дозволяє висунуту припущення стосовно визнання загальних принципів державного управління як принципів адміністративної природоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України. Разом з тим, специфіка зазначеного напрямку діяльності обумовлює наявність спеціальних принципів цієї діяльності. Інакше кажучи, адміністративна діяльність ОВС у сфері охорони навколошнього природного середовища становить собою сукупність загальноуправлінських та спеціальних принципів, спрямованих на реалізацію природоохоронного законодавства.

З урахуванням викладеного, на нашу думку, доцільно провести умовний поділ зазначених принципів на дві групи. Перша група – принципи, що відображають загальні закономірності здійснення адміністративної діяльності органами внутрішніх справ. Друга група – спеціальні принципи, які відображають специфіку адміністративної діяльності зазначених органів у природоохоронній сфері.

Перша група принципів переважно знайшла законодавче закріплення в Законі України «Про міліцію», де в ст. 3 зазначено, що діяльність міліції будується на принципах законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням [1].

Відповідно до положень Основного Закону України людина, її життя і здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю [3]. З огляду на викладене беззаперечно є думка про те, що захист екологічних прав громадян на сприятливе природне середовище та інші гуманітарні цілі адміністративною діяльністю органів внутрішніх справ можуть бути досягнуті тільки за умови дотримання принципів соціальної справедливості, поваги до прав людини, гуманізму та гласності в природоохоронній роботі.

Так, принцип поваги до прав людини в системі досліджуваних принципів, на наш погляд, є першочерговим. У Законі України «Про міліцію» сформульовано положення, згідно з яким обмежувати громадян у їх правах і свободах при здійсненні адміністративної діяльності міліцією допустимо лише на підставі і в порядку, прямо передбаченому законом. Іншим важливим положенням є те, що співробітник міліції у всіх випадках обмеження прав та свобод громадянина зобов'язаний роз'яснити йому привід та підставу такого обмеження, а також ознайомити його з правами та обов'язками. Не менш важливою гарантією дотримання прав громадян в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ з охорони навколошнього природного середовища є статті 11–15-1 Закону України «Про міліцію», в яких конкретизуються підстави, що надають останній права на входження в житло, блокування ділянок місцевості, застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

Принцип гуманізму як принцип адміністративної діяльності з охорони навколошнього природного середовища достатньо зрозумілий. Зазначимо тільки те, що працівники органів внутрішніх справ за допомогою адміністративної діяльності у сфері охорони природного середовища вживають заходи щодо охорони здоров'я людини, сприятливого місця його існування. Людина, охорона її життя і здоров'я від несприятливих дій навколошнього середовища, викликаного правопорушеннями, є в цьому випадку головним завданням органів внутрішніх справ. Ідея гуманізму розкриває одну з найважливіших ціннісних характеристик е діяльності органів внутрішніх справ України, закріплює і реально гарантує природні невід'ємні права і свободи кожної людини зокрема право громадян на сприятливе навколошнє природне середовище.

Принцип законності, який випливає із загального конституційного принципу верховенства права (ст. 8 Конституції України), полягає в тім, що органи внутрішніх справ здійснюють природоохоронну діяльність лише на підставі та способами, що передбачені Конституцією та законами України (ст. 19 Конституції України). Згідно із Законом України «Про міліцію» принцип законності є головним у діяльності органів внутрішніх справ і, відповідно, в адміністративній діяльності у сфері охорони навколошнього природного середовища. Зазначимо, що вказаний принцип має подвійну природу зумовлену тим, що він охоплює всі аспекти адміністративної діяльності як право-

вого явища і на ньому як на принципі засновані всі заходи і засоби адміністративної діяльності, які застосовують уповноважені органи внутрішніх справ та їх посадові особи, здійснюючи природоохоронну діяльність. Дія вказаного принципу означає, що всі дії, які здійснюють ОВС, забезпечуючи охорону навколошнього природного середовища, повинні бути а) засновані на законі; б) здійснені в межах і порядку, визначених у законі чи іншому нормативному акті; в) виконані для досягнення цілей, встановлених у законі щодо регулювання суспільних відносин у сфері природокористування та охорони довкілля.

Загальновідомо, що адміністративна діяльність, як і інші напрями правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ, будується на основі єдиноначальності, оскільки вона, на наш погляд, забезпечує необхідну службову дисципліну. У той же час єдиноначальництво не виключає колегіального обговорення найбільш важливих аспектів природоохоронної діяльності органів внутрішніх справ і їх спеціалізованих підрозділів. Так, деякі матеріали колегії МВС України свідчать про те, що предметом колегіального обговорення є, зокрема, природоохоронні аспекти діяльності органів внутрішніх справ з питань протипожежного захисту лісів, запобігання фактам браконьєрства тощо. Крім того, при поєднанні єдиноначальності і колегіальності, на нашу думку, з'являється можливість уникнути односторонніх і суб'єктивних оцінок, суб'єктивного ухвалення окремих природоохоронних рішень. Тож принципи єдиноначальності та колегіальності також необхідно віднести до принципів, що відображають загальні закономірності здійснення адміністративної діяльності органами внутрішніх справ в охороні навколошнього природного середовища.

Принцип відповідальності за результати здійснення адміністративної діяльності у сфері охорони природного середовища виступає стимулюючим засобом зазначененої діяльності. Часто недоліки та упущення суб'єктів адміністративної діяльності в напрямі, що розглядається нами, тягне за собою настання дисциплінарної відповідальності, передбаченої Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ. Вважаємо, що такий підхід до організації роботи підвищує якість та ефективність природоохоронної роботи всіх ланок системи органів внутрішніх справ. Крім цього, органи внутрішніх справ зобов'язані інформувати населення про стан екологічного правопорядку на обслуговуваний ними території, про заходи, що вживаються

з метою його змінення, на вимогу заінтересованих осіб та інстанцій надавати інформацію в письмовій або в усній формах. Указане завдання, зокрема, покладено на спеціально створені в системі органів внутрішніх справ України підрозділи зі зв'язків із громадськістю та засобами масової інформації (прес-служба). Інформація про результати діяльності органів внутрішніх справ наразі розміщується на офіційних сайтах мережі Інтернет, обговорюється на спеціальних відомчих форумах, друкується в засобах масової інформації. Питання природоохоронної діяльності тут не є винятком.

Принцип взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням означає, що так само, як і інші види діяльності органів внутрішніх справ, адміністративна діяльність з охорони навколошнього природного середовища здійснюється в міцному зв'язку з органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, трудовими колективами, населенням. ОВС у своїй роботі спираються на довіру, допомогу і підтримку громадян, зокрема взаємодію з громадськими інспекторами з охорони навколошнього природного середовища. Зазначене найбільш активно виявляється під час спільніх рейдів із представниками лісного та мисливського господарства з протидії браконьєрству та незаконного вирубування лісних насаджень.

З огляду на те, що адміністративна природоохоронна діяльність органів внутрішніх справ є супутньою діяльністю з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки друга група принципів не в повному обсязі відображені у відомчих нормативних актах. Їх наукове пізнання вимагає розширення кола нормативно-правових актів, у яких закріплени принципи окремих напрямків діяльності органів внутрішніх справ України. Так, у Законі України «Про охорону навколошнього природного середовища» визначено загальні принципи природоохоронної діяльності, серед яких принцип пріоритетності вимог екологічної безпеки та принцип запобіжного характеру заходів щодо охорони навколошнього природного середовища безпосередньо стосуються адміністративної діяльності органів внутрішніх справ у зазначеній сфері.

У Декларації про державний суверенітет України виділено окремий розділ «Екологічна безпека», у якому зазначено, що Україна дбає про екологічну безпеку громадян, про генофонд народу, його молоде покоління [4]. Закон України від 25 червня 1991 р. «Про охорону

навколошнього природного середовища» надає визначення екологічній безпеці як такому стану навколошнього природного середовища, за якого забезпечується запобігання погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [5]. Метою екологічної безпеки, як слушно зазначає О. М. Хіміч, є підвищення захищеності особистості в умовах поглибленої екологічної кризи та посилення негативного впливу техногенної діяльності на навколошнє природне середовище [6, с. 44]. Пріоритетність вимог екологічної безпеки в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ виступає головним принципом охорони навколошнього природного середовища, відповідно до якого така діяльність пов'язана зі збереженням його нормального стану. З цією метою органами внутрішніх справ застосовується цілий комплекс адміністративно-правових заходів, спрямованих на запобігання та припинення екологічних правопорушень.

Принцип запобіжного характеру природоохоронної діяльності є складовою частиною адміністративно-запобіжних заходів, що застосовуються органами внутрішніх справ під час здійснення адміністративної діяльності з охорони навколошнього природного середовища. Надважливість указаного принципу пояснюється простою формулою: легше запобігти шкоді, заподіюваній природному середовищу, ніж вживати заходів щодо усунення її наслідків. Тому запобіжні заходи посидають в адміністративній діяльності міліції особливе місце серед інших адміністративно-правових заходів. Підставою для їх застосування є настання особливих умов у тих випадках, коли закон уповноважує органи внутрішніх справ на даний адміністративний захід. Зокрема, в діяльності міліції такі умови найчастіше настають під час здійснення ліцензійно-дозвільної системи, організації співпраці з природоохоронними органами з питань запобігання фактам порушення правил полювання та рибальства, нагляду за технічним станом автотранспорту, благоустрою населених пунктів тощо.

Безумовно, запропонована для розгляду система принципів адміністративної діяльності органів внутрішніх справ у сфері охорони навколошнього природного середовища не є вичерпною та за бажанням може бути доповнена іншими принципами. У даній статті ми намагалися проаналізувати найбільш загальні закономірності, притаманні зазначеному напрямку адміністративної діяльності ОВС. Підкреслимо, що система принципів не залишається незмінною.

У міру вивчення реально існуючих закономірностей та поглиблення знань про принципи вона доповнюється, розширяється.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що послідовна та неухильна реалізація розглянутих принципів є необхідною передумовою для підвищення ефективності адміністративної діяльності органів внутрішніх справ у природоохоронній

сфері, подальшого вдосконалення законодавства України з питань природоохоронної діяльності зазначених органів, сприяє успішному здійсненню природоохоронних функцій та вирішенню завдань, що постають перед ними в умовах побудови сучасної правової держави з пріоритетом забезпечення сприятливого для життя навколошнього природного середовища.

Список використаної літератури

1. Про міліцію : закон України від 20 груд. 1990 р. № 565-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
2. Бандурка О. М. Адміністративна діяльність. Частина Особлива : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 305 с.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УССР. – 1990. – № 31. – Ст. 429.
5. Про охорону навколошнього природного середовища : закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
6. Хіміч О. М. Забезпечення екологічної безпеки адміністративно-правовими заходами, які застосовуються міліцією : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Хіміч Ольга Миколаївна. – К., 2005. – 175 с.

Надійшла до редколегії 25.06.2012

КСЕНДЗЮК В. Ю. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПРИНЦИПОВ ПРИРОДООХРАННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ

Определены основные положения (правила), на которых должна строится и практически осуществляется административная деятельность органов внутренних дел Украины в сфере охраны окружающей природной среды.

KSENDZUK V. SOME ISSUES OF THE DEFINITION OF THE PRINCIPLES OF NATURE PROTECTION ACTIVITY BY INTERNAL AFFAIRS BODIES OF UKRAINE

Main provisions (rules) on which administrative activity of internal affairs bodies of Ukraine must be built and practically carried out in the sphere of environmental protection are determined.

УДК 330.338.242

С. І. ЛЕКАРЬ,

кандидат економічних наук,

заступник міністра внутрішніх справ України – керівник апарату

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК СУБ’ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Проаналізовано нормативно-правове регулювання діяльності державних суб’єктів у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

У сучасних умовах дедалі більшої актуальності набуває забезпечення економічної безпеки держави, що пов’язано переважно з політичною та економічною нестабільністю, якою характеризується теперішній стан української державності. Тому досягнення стабільності є найважливішим завданням державної влади, і насамперед це стосується сфери забезпечення економічної безпеки.

Загальні проблеми економічної безпеки держави в сучасній науці достатньо широко розглядалися в працях таких вітчизняних та зарубіжних учених, як Л. Абалкін, В. Білоус, О. Бандурка, О. Барановський, І. Бінько, З. Варнай, О. Власюк, В. Геєць, Б. Губський, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранущенко, С. Пирожков, В. Тамбовцев, В. Шлемко тощо. Разом із тим, аналізуючи